„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 102. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 10. ЈУЛА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: МИТА ТЕОДОРОВИЋ.

СЈЕДИЊЕЊЕ С „МАЈКОМ ЗЕМЉОМ“.

Наш краљ посетио је ове године, пре мало дана, и Далмацију, те како неке новине јављају, регби да се изјавио, да је сједињење Далмације са Хрватском и Славонијом само утопија, те да до тога сједињења не ће ни доћи.

Не обзирући се на то, да ли је наш краљ баш о томе рекао таково што, или барем слично, осврнућемо се у кратко на целу хисторију рада око сједињења Далмације са Хрватском и Славонијом, и настојаћемо да покажемо, за што и с једне и с друге стране Велебита није више оно и онаково одушевљење код целога хрватскога и српскоганарода, који је некада сложно подизао свој глас за то сједињење. Дотакнућемо се важнијих момената тога рада, да у кратким потезима обележимо ту борбу, која и после много година није видела никаквог успеха, којим би могла бити задовољна.

И ако се данас у свим пословима, који се врше у Загребу, спомиње Далмација са Хрватском и Славонијом, као једно политично тело; и ако се бан у Загребу називље баном тих трију земаља; и ако хрватско-угарска нагода од г. 1868. спомиње свуда скоро (§ §. 1. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 9. 11. 34. 35. и т. д.) те три земље, као једну целину; и ако се загребачки сабор називље сабором тих краљевина — ипак тога у истини не постоји, то је само на папиру, а за то су криви баш они, који било то хотимице или нехотимице, греше и својим радом не могу да поспеше то сједињење.

Да видимо!

Нико, који потпуно схваћа, шта је то политика, није и не ће занекати важност српскога народа у Троједници — у Далмацији, Хрватској и Славонији. Сваки увиђа, да је тај народ у тој својој домовини моћан фактор, без кога се не може ништа урадити; јер чим српски народ окрене леђа хрватскоме и не ће с овим да ради заједнички, тада и Хрвати запињу у својим пословима, пошто им је понестало јаке и сталне помоћи.

Док се хрватски шовинизам није још био показао у правом свом свету; док Хрвати не истицаху неке своје претеране тежње — дотле је добро било у Троједници. Срби и Хрвати борили су се заједнички против својих душмана, те није никакво чудо, што су савлађивали сваку, ма и највећу неприлику. У тој борби Срби су били увек први, а када би с политичког попришта скоро понестало Хрвата, који су се хтели борити за права Троједн-ице, Срби су се истицали и показивали су се као једини поборници самосталности и уједињења Троједнице.

Др. Божидар Петрановић, који је био први политични поборник у Далмацији, родом Србин, који је 1848. год. саставио програм народне странке далматинске, а ова је 1860. год. и радити почела на основу тога програма — био је први, који је подигао свој моћни глас за уједињење Троједнице. За њим су у првоме реду били опет Срби, који су радили за уједињење, док у то доба не можемо да чујемо нити једног гласа Хрвата, да одлучно захтева сједињење Далмације са Хрватском и Славонијом. Бока Которска, Дубровник, Книн и Обровац, све сами српски крајеви, први су се одазвали позиву браће у Хрватској и Славонији, да сложно пораде, како би се већ једном извело то тако жељено сједињење. И кад је 1870. г. далматински покрајински сабор, добио народну већину, те када је ова послала краљу адресу, у којој је тражила сједињење, Срби су опет били први, који су на то пристали и који су радили из петиних жила, да се то и оствари, а на челу тих Срба био је председник далматинскога сабора, Србин Стеван Љубиша. Он је својом руком при крају адресе додао оно неколико знаменитих речи, у којима се заклињао, да ће увек радити, како би се Далмација сјединила са Хрватском и Славонијом. 1871. год. тај исти сабор под истим председником, захтевао је још енергичније уједињење тих земаља. А када је 1877. г. бечка влада настојала, како би принудила већину далматинскога сабора, да не тражи здружења, те кад је то њезино настојање остало без икаквога успеха, морала је из ненада да затвори сабор.

Тако је радио сабор. Тако су радили сви меродавни људи, Срби и Хрвати у Далмацији, а између ових Срби су били први, који нису жалили ни највећега труда, само да пораде на добро земље. Док далматински сабор није још имао своје народне већине, те је већина бивала измајсторисана владиним упливом, српски су окрузи били први и једини, који су слали у сабор независне, народне људе. Да није било српских округа, у далматинском се сабору, не би никада чула онако одважна и моћна реч, која би тражила сједињење. Само на биралиштима у српским окрузима, влади нису помагале ништа њезине силе и само је на тим биралиштима могао да продре народни човек.

У Загребу се такођер радило о здружењу Далмације.

Год. 1860. од особите је важности за ту борбу. При крају те године састала се у Загребу банска конференција, у којој се највише говорило о сједињењу. У тим истим заседањима састављена је адреса на краља, у којој се између осталога тражи и здружење Далмације са Хрватском и Славонијом. После мало дана прочитано је краљево ручно писмо, као одговор адреси. У томе писму обећава краљ, да ће задовољити и жељама сабора о Далмацији, те ради тога наређује, да се далматински заступници позову у Загреб на банску конференцију, те да већају о удружењу. Тада се породи велика борба у Далмацији. Намесник краљевски Мамула био је противан анексији, те је ради тога при изборима за 1861. год. употребио све, да не продру народни људи, него његови, који ће радити по његовој заповести. И тада су Срби у Далмацији осветлали свој образ. Они су једини од народњака победили, те Бока, Дубровник и српски окрузи у горњој Далмацији, били су једини крајеви, који су послали у сабор своје независне људе. Далматински сабор, у својој већини измајсторисан, није хтео да бира поверенике за банску конференцију, те је мањина била тим незадовољна и потужила се у Бечу. Краљ је заповедио, да заступници Хрватске, Славоније и Далмације већају о сједињењу. У томе већању од далматинског сабора најодлучније су радили Срби, Љубиша и Кнежевић, те су свакако настојали, да дође до сједињења. Та конференција није имала никаквих добрих посљедица. Исте — 1861. — године загребачки сабор саставља адресу, у којој тражи да се придружи Далмација, јер ће то задовољити „стародавном праву и тврдим надам троједне краљевине, како и толиким присегам и заверницам краљевским.“ Та је адреса састављена 12. (24.) септембра, а до неколико недеља дође одговор, којим се — распушта загребачки сабор. Кад је 1866. год. одговарао сабор у Загребу на краљевски отпис, којим је отворено то саборско заседање, у адреси је споменуто и сједињење Далмације. Тада је у Загребу био и наш Милетић, који је као Србин такођер говорио о сједињењу као и Хрвати. На адресу је одговорено краљевским писмом, а сабор опет пошаље адресу и тражи сједињење. Као одговор — сабор је одгођен, да се састане опет концем исте године. У новом том заседању састављена је 7. (19.) декембра адреса, у којој се је такођер писало о сједињењу. 1867. год. сабор у адреси опет тражи, да се Далмација призна, као целовити дио Троједнице, а одговор на ту адресу, било је краљевско писмо, којим се сабор распушта, јер да се адреса противи краљевским намерама!

Мађари нису могли трпити на банској столици аустријског генерала Шокчевића, него га пензионирају, а на његово место именују барона Рауха. Тада већ загребачки сабор није могао да шаље адресе, у којима би се спомињало сједињење Далмације, јер је у сабору већина била такова, која је радила све по налогу из Пеште. Злогласна Раухова ера престаде, да дође по Србе још злогласнија Мажуранићева. Тада се морадоше раздвојити Срби и Хрвати, те не могоше да пораде сложно око сједињења. Силе беху раздвојене!

Слично се догоди и у Далмацији! Народна странка, која је од 1870. г. имала већину у сабору, при новим изборима 1877. год. још више ојача, али тада већ видимо, да су се поделили Срби и Хрвати на посебне клубове. Тада би прогнан из сабора Ст. Љубиша, који је годину дана за тим и умро у Бечу, а пре него што га прогнаше Хрвати, увидео је Љубиша, како је био на кривоме путу, када

ЛИСТАК.

СТРОГИ ЂЕНЕРАЛ.

Ђенерал је љутит, а има и зашто. Прво и прво имање, друго бароница, а треће опет женидба капетана Гвоздева; па онда тај глупак Спиридон, не мож' га човек дозвати, ма разлупао звонце.

Мамузе ђенералове све зврте, светњаци се све тресу. Коса ђенералова иначе лепо шчешљана, данас је разбарушена брада необријана.

Ђенерал изиђе на терасу, па и не обзирући се на суседе, викне из свег грла:

„Спиридоне! Зликовче. . .“

На то зашкрипи мостић и појави се Спиридон.

„А куд се луњаш марво једна? — викне ђенерал и чисто би појео буцмастога Спиридона.

Спиридон као и обично, издржа поглед ђенералов а није ни претрнуо.

„Опростите ваше превасходство . . . Седлао сам Орлика. Изволесте заповедити.“

Ђенерал сасвим сметнуо с ума, да је то заповедио, али неће да призна кривицу.

— Орлика си седлао! Ваљда ћеш до довече седлати? А где је госпођица?

— Не знам . . . Дозволте да питам Пашу.

— Не питај, него пошљи по њу, јеси л' ме разумео? Живо.“

Спиридон прогунђа „по заповести“ и оде за рогаљ, ђенерал се врати у собу и опет зазвекеташе мамузе а светњаци ударише у танац. Ишао је по соби и премишљао. У глави му станарина, бароница и сватови капетана Гвоздева. Те га мисли распињу.

Имање је ситница, управо одликовање а не да човек живи од њега, добија од њега тек толико, да може потаманити њиме гад домаћи. Данас је на пример спавао у хаљинама свакидањим, а постављене су јагњећим кожицама. Рецимо хладно је, но он је у соби, под кровом, а плаћа пет стотина рубаља.

А бароница?

Она му још више задаје бриге него и стан. Кад му она дође у главу, још већма зазвркташе мамузе, па је од узбуђења десни брк тако заковрнуо, да је отишао на леву страну. Та није он ваљда официрчић какав. А суседство? Та зар он баш мора бити одељен од свега? Рецимо он је први почео, погледао ју, поздравио је, ословио је у вагону. То све може поднети. Али за што да је не сме погледати и ословити? А она? Е она к'о вели, коме се допадају голобрадићи и жутокљунићи, на част им, ово је ђенерал . . .

Но ту се испречио и тај капетан. Добио знак и ушуњао се у штаб, па сад сме да се усуди. „Сиромашан је, али доцније.“ Шта доцније? Кад би он могао почети тим „доцније“ а не садашњошћу. Или тај капетан мисли, да ће му он дати ћер и све што има? Па ће да живи господин капетан, а ти ђенерале суши зубе. „За цело се надам, да ме Јелена Григоријевна неће одбити.“ Не, не ће? А то значи, да су они обоје склопили савез за обрану и нападај, па су уговор утврдили заклетвом љубави и верности. Да га враг однесе . . .

„Звали сте ме тата?“ — прекиде ђенерала весели танки гласић.

Ђенерал се обрне и мрко погледа ћер.

„Јест, да, звао сам те . . .

— Била сам у перивоју . . .

— Врло лепо, само ја вас не питам где сте били. Звао сам вас госпођице, ради изјашњења, врло важно изјашњење . . . Најпосле ви изволевати познавати штабског капетана Гвоздева?

— Владимира Александровића? Држим тата, да га и ви врло добро познајете; долази у нашу кућу већ годину дана.

— Једанаест месеци, двадесет и три дана и четрдесет и два секунда има, како он долази у кућу. До врага! Да ли да ми приповедиш његову бијографију? . . . Али на ствар . . . Био је данас овде тај капетан и заискао је твоју руку. Ти си била у перивоју, али знам да си знала све.“

Девојка се трже.

„Јесте тата, јесте.“

— И он је дошао, и одлучно искао твоју руку. А пристајеш ли ти?

— Пристајем тата.

— Врло лепо. Али ја, ја госпођице не пристајем. Чујте ме госпођице, не пристајем.

— Тата! — протепа девојче и из очију јој ударише сузе.

— Не при-ста-јем.

— Тата! Ви сте га увек тако лепо примали и о њему говорили.

— То, што га нисам избацио на поље, не значи да сам рад из благодарности да се сродим с њиме. У осталом, ја не пристајем.“

Девојка се окренула на страну да угуши сузе а ђенерал се устумарао по соби.

„Да, не пристајем. То велим једанпут за увек и тако сам одговорио и том твом капетану.

— А за што тата?

— За то што нема ни мангуре, а ја нисам толико богат, да могу позлатити све штапске капетане.

— Тата! — рећи ће девојче дрхћућим гласом. — Владимир Александровић честит је и ваљан човек. Не треба он ничијих новаца.

— А има ли својих задоста?

— Има плату, а имали би смо државни стан, живели бисмо скромно. Међу тим он би могао давати приватне часове.

— А ти да будеш праља. Свет би пружао прст на вас и само би се мени пребацивало. Та знам ја врло добро, какав би био свршетак. Кроз два месеца морао бих отићи том твом капетану и замолити га, — знаш, сви „честити“ и „ваљани“ људи морају да моле у таким приликама — мораћу дакле отићи к њему и замолити га, да прими толику и толику своту, у замену за његову сјајну будућност.

— Веруј ми тата ти се вараш.

— Врло лепо. Немој ти мене уверавати, кад знам врло добро.

— Тата! . . .

— Већ сам рекао, да не при-ста-јем и ни речи више.“

Намрштени ђенерал сухне поред ћери, изиђе у перивој и отвори вратаоца. На мостићу стоји Орлик. Спиридон престао да га вода и придржи стремен. Ђенерал уседне на коња доста момачки ако и не сасвим лако и пође кораком а узду отпустио.

Чим је дошао до суседне куће, лице му се разведри, обрве дођоше на своје место и око усана му се указа осмех.

„Гле, бароница!“ и ђенерал је поздрави.

У башти је стојала гаравуша не толико пуна колико пуна ефекта.

„Шетате? — рећи ће она ђенералу и осмехне се.

— Да, мало . . .

— А није ли касно? Шта вам ради ћи ђенерале?“

је радио за сједињење Далмације са Хрватском и Славонијом. 1879. год. при изборима за царевинско веће, Срби у Бенковцу ускрате своју помоћ Хрватима и оборе хрватскога кандидата.

Срби су морали да ураде тако! Хрватски је шовинизам почео све више да расте, а превршио је сваку меру, када је Аустрија освојила Босну и Херцеговину. Хрвати помислише да је берлински конгрес наредио Аустрији, да освоји Босну и Херцеговину, како би се подигла Велика-Хрватска, те помоћу својих чиновника почеше да шире Хрватство по тим земљама. У прогласу за изборе за царевинско веће 1879. год. средишњи клуб хрватске странке у Задру, издаје проглас, у коме се између осталога спомиње и сједињење Босне и Херцеговине по „хрватском државном праву“! Тада, наравно, да далматински Срби морадоше да раде против хрватскога кандидата и нису смели да потпомажу хрватске тежње, које су ишле за тим да нашкоде Србима.

Мажуранићева ера у Хрватској и Славонији, пак с друге стране претеране тежње Хрвата у Далмацији, отуђише Србе, те они морадоше да се брину за своју кожу и да чувају своје име и народност од небратске најезде своје најближе браће.

Дакле, баш они људи, који су се највише упињали, да сједињење буде не само празна реч, него да буде довршено дело; али људи, који су први и за много година једини вили слободоумну заставу народнога уједињења Далмације са Хрватском и Славонијом. Док је то сједињење било руковођено чистом непоквареном братском љубављу, дотле су Срби морали радити, да та жеља постане дело, и они су могли бити први, који су на томе радили; али када је сједињење Далмације с „мајком земљом“ — тако Хрвати зову Хрватску и Славонију — значило најнеоправданију негацију Српства и свега онога, што се је на основу историје и народнога права називало „српски“ — тада су Срби морали и морају радити против тога сједињења. Срби, ако желе добра самима себи, морају да одстрањују и сваки најмањи покушај за сједињење, докле год то сједињење не узбуде значило, као што је некада значило, мир и љубав.

Ми смо уверени, да ће до сједињења тешко доћи, докле год и Срби не пристану на то. Ми верујемо, да ће таково стање и на даље потрајати, докле год Срби не добију стварних јемстава, да ће у слободној и независној Тројединици бити штовано и љубљено њихово име, као што је љубљено и штовано хрватско, а да то збиља буде, једини су Хрвати, који могу то да изврше.

Када се у Тројединици породи друга генерација, која ће судити по хисторији и по правици, а која се не ће заводити за празним речима неколико занешених „мученика“ и „првака“ — тада ће се моћи испунити жеља и оних Срба, који су некада ломили уставна копља за уједињење Далмације, Хрватске и Славоније!

Арид М—С.

Српско народно позориште.

И опет се ево приближио дан, када ће се у Новом Саду састати главна скупштина „друштва за српско народно позориште“, да се поразговори и посаветује о стању друштвеном, о приликама и разним неприликама, које владају у нашем позоришту.

Кад је наше позориште основано, народ га је веома одушевљено примио, пригрлио га себи, радио, да оно што боље узнапредује, да му се екзистенција осигура, начинио од њега мезимче своје, које је чувао као зеницу ока свог. И ми видимо, да је то одушевљење заиста допомогло, да се основни капитал нашег позоришта повећа. видимо, да је у народу нашем почела да се шири све већа воља према уметности и лепих вештина. Живо се сећамо, кад су она места, у којима наш српски живаљ превлађује с највећим одушевљењем примала у средину своју мезимче народа српског, бринула се, да оно буде што боље посећивано, не би ли покрај моралне користи, коју даје позориште народу, имало оно материјалне користи, која му је потребна за опстанак. Још пре неколико година ретко се кад нашло место српско, у које би позоришна дружина отишла, да би из њега отишла са дефицитом. И у том случају би се тако наше место жигосало јавно и истакнуто осталим местима за пример. Но да ли је и данас тако? Да ли и данас влада оно старо одушевљење, да ли се и данас онако вољно ради на напретку и бољитку „српског народног позоришта“? Не, свега тога данас нема. Нестало је одушевлења оног правог, које је кадро да одржи и очува сваку ону установу, која је поникла у средини самога народа. Ми дочекасмо на вељу жалост нашу, да се данас не поступа више са нашим позориштем као са мезимчетом него као са пасторчетом. Ово је крупна реч, али мораде једном пасти. И том има основана узрока, има оправдана разлога. Кад ми данас видимо, да наше позориште одлази из многих места наших, која му до селе одржаваху душу, са дефицитом место са суфицитом, то се ми морамо озбиљно запитати, за што то све бива.

Многи и многи хоће да бацају кривицу на сам народ, наводећи да народ покрај својих јадних материјалних прилика заборавља на ту нашу народну установу, на позориште. Тврди се, да је народ оладнео према свом мезимчету. Ова претпоставка стоји, али и том ваља потражити мало дубља узрока, за што то стоји онако, као што је заиста. Ми сви врло добро знамо, да наш народ никад није био немаран према својим установама, које је дужан да очува и да одржи. Знамо и то, да је наш народ свагда давао, кад год се на његово родољубље апеловало, а уверени смо, да ће и од селе давати, кад год буду његове моралне и материјалне жртве потребне. Али, није наш народ крив ненапредовању нашег позоришта, није крив, што је у њему одушевлење оладнело, кад угледамо све прилике, које данас постоје у нашем народном позоришту. Да су данас прилике у нашем позоришту онаке, какве би ваљало да буду, не би се нико смео потужити на немар и на неодушевлење у народу према позоришту. Криви су они, који данас ведре и облаче у позоришту, они, који систематски потпомагаху, да се створе ове данашње зле прилике, које ево уродише тим плодом, што је народ наш према свом мезимчету оладнео. На ово све се ваља осврнути, те порадити на том, да се успоставе прилике онаке, које би нам позориште наше дигле на онаку висину, на каквој би оно ваљало да буде.

Од неко доба, од кад се приметило, да у нашем позоришту није све онако, као што би ваљало да буде, дизаху поједина гласила народна свој глас у јавности, указиваху живо на све недостатке, који сметају напретку позоришта. Али они, који су требали, који беху управо дужни, да се осврну на тај глас, на те пријатељске опомене, ћутаху као станац камен. Годинама се допуштало, да се у позоришној дружини ствара мало по мало династија једне породице, годинама са ћутало, кад би неко у јавности устао и казао, да један човек, који је исто тако човек, као и сваки други човек, не може вршити неколико дужности скупа. Дало се у руке једном човеку, да буде све и сва и ето он сиромах покрај све своје добре воље не може да врши вољно и брижљиво своје дужности с тога, што му оне нагомилане све скупа не допуштају, да може вршити сваку посебице онако, као што би можда хтео и могао. Кад се говорило о образовању глумачком, кад се писало о владању појединих чланова позор. дружине, који својим владањем у неким нашим местима штетише и рушише углед дружини, тада се то све умело скрити и прикрити. Кад се повела реч о репертоару позоришне дружине, кад се казало: нека се избаце из репертоара она комађа, која не одговарају духу народа српског, нека се не претставља оно што руши углед српском друштву, прешло се и преко тога ћутке. На последњим скупштинама друштвеним бесмо живи сведоци, да се устајало против сваког напреднијег предлога, који иђаше на то, да се прилике управо неприлике исправе и поправе, да се недостатци уклоне, да се прокрчи пут напретку позоришном. Није се питало никад, шта се говори, шта пише и шта предлаже, него се осврталo само на то, **ко говори, ко пише и ко предлаже**. Полазило се свагда са неког партијског или личног гледишта и већина у таким приликама сматраше себе позваном, да све то обори, бојећи се зар за свој лични уплив, да га бар овде не изгуби, кад га је на другим позицијама нагоњена силом прилика морала да изгуби.

То нетактично поступање и стварање неке автократије морало је огорчити пријатеље позоришта и изазвати антипатију према њему. Овогодишња позоришна скупштина ваља све то да исправи и доведе у ред, да не би било касно. Чланови друштвени ваља да промисле озбиљно и расуде зрело о свему, што их чека на скупштини, те да на њој, свесни свога позива, пораде на том, да се утиша јавност, да, народ и опет заволи своје мезимче, да га негује својски, како би нам оно опет напредовало и гредело путем бољитка. Још није касно, све се још даје учинити, да се оно што је погрешено поправи, што је поремећено доведе у ред. Ми се надамо од овогодишње позоришне скупштине, да ће све то имати на уму, те ће у том смислу хтети и делати. Ми Срби немамо бог зна колико наших установа, које су позване, да шире просвету и науку, имамо их шта више мало, е па кад нам се покрај наших јадних прилика неда, да стварамо и градимо нове, не смемо допустити, да нам оно што већ имамо опада и пропада, дужност нам света налаже, да то морамо очувати.

?

Поглед по свету.

— **Угарски сабор није у понедељак држао своје седнице, међу тим све странке стоје под великим утиском законскога предлога о судству курије у оспореним изборима земаљских посланика. Све странке признају, да им се допао овај законски предлог, само што се крајња левица није још решила, какав положај да заузме у даљем свом раду на сабору. Члан владине странке Карло Зејк иступио је из странке, због тога, што се у питању о реформи управе не слаже с владом.**

— **У фиуманској ствари, јавили смо у прошлом броју, да је капетан Увелац са још једним својим другом стигао у Пешту, да у име читавога часништва свога пука затражи задовољштине од Гавре Угрона, у погледу његовог преухитреног говора, кога је држао кад је интерпелисао владу због демонстрација хрватских у Фиуми. Том приликом је рекао, да: „капетан Увелац није часник, него џелат“. Као што се међу тим чује, скоро рећи читав полицијски извештај је нетачан, а само је зато био тако не истинито састављен, да прикрије полицијске недостатке. Овај извештај служио је пак за повод читавој халабуци. Видећемо како ће се Гавра Угрон из ове неприлике извући. Ми би му препоручили мало више ладнокрвности у питањима народноснима.**

— **Радикални члан енглеског парламента Лабушер, жестоко напао је енглеску владу и тројни савез у парламенту баш за време бављења немачкога цара у Лондону и званичних парада, исти увео је те написао још једно писмо Лусијану Милво-у, члану француске скупштине. У писму каже да је велика већина енглескога народа на страни Француза, а против тројнога савеза. Садашња влада енглеска може из мржње према републици обећавати навилонске куле Немачкој и Италији, али неће моћи остварити своја обећања ни ове, а још мање доцније године. Идуће године извршиће се у Енглеској нови избори;**

Лице ђенералово дође опет озбиљније.

„Ради све о својој глави и . . . и држи да је несретна.

— А сме ли се знати зашто?

— Зашто не. Детињарија. Неки господин, сиромашан као Јов, јавио се као претенденат на њезину руку. Ја га одбио и ето то је.

— Како сте одмах жестоки ђенерале.

— Отац сам баронице и морам бити опрезан.

— Сиротица једна! Врло је мало познајем, али смо се већ сложиле. А може ли се опоречи ваше решење ђенерале?

— Не може баронице. А зар не ћете баронице мало самном у друштву? Ваша ће „Џалма“ да пропадне од чаме.

— Хладно је.

— Верујте да није. А при том се иде.

— Не, не ђенерале, немојте ме наговарати. Ја сам слаба, нисам ишла зими преко Балкана. Бојим се да не озебем, но ако не ћете замерити, ја бих да отидем на часак до Јелене, и да јој помогнем плакати.

— А што на часак баронице?

Ђенерал је права јуначина, десном руком титра се дизгином, бркови му дебели, брада густа, па се ветар све носи с њоме.

Бароница као да није равнодушна спрам ђенерала, а ако је, онда не зна шта је то човек. По очима јој се види, да ће пре бити оно прво.

„А што на часак баронице? — усуди се ђенерал да понови своје питање.

— Па добро на три минута — одговори бароница и насмеши се осмехом, од кога су ђенерала све подилазили мрави.

— Ако је тако, онда до виђења!“ рекне ђенерал, поздрави бароницу и одјури у највећем трку.

* * *

Ђенерал се вратио кући доста брзо, брже него што се иначе враћао; и кад је дошао кући, нестало је нерасположености, која га је испратила из куће.

Орлика је предао Спиридону и пође горе, али не куд се обично иде, и кроз пет минута ето ти га где излази сав намирисан и очешљан, изгледа као млад месец.

Кад је дошао у дворану, није затекао бароницу. Јелена седи сама, па и ако није баш весела, али је много спокојнија, него отојич. Ђенералу право, што је тако, не може он да поднесе бабјих суза, но с друге стране, пре би волео, да је затекао Јелену и плачну, него у друштву са бароницом

„Сама си? — запитаће он ћерку.

— Сама.

— А бароница? Је ли била?

— Била је, али само на часак“.

Ђенерал узео да гризе бркове па се уступарао по соби.

„Шта велиш? — запитаће ђенерал ћерку.

— Бароница нас позвала вечерас на чај.

— А! А хоће ли бити још кога?

— Мислим да ће бити још двоје — троје.

— Врло лепо“.

Ђенерал је престао ходати по соби, стао је код прозора, па стаде по окну добовати, а за тим оде горе на спрат уз пут свирукајући свој најмилији марш.

Ручак је прошао у ћутању. Јеленино лице румено, очи уплакане, телећина сасвим загорела, може се рећи хотимице. Ђенерал би иначе у такој прилици букнуо, но данас је само набрао обрве па гледа какво је воће. После ручка, Јелена као и обично приђе оцу да га пољуби, он је цмокне у чело, па се намргоди, кад је видео да девојче не одлази.

„Само не ћу суве да видим“, прогунђа отац.

Јелена затрепће очима, али се уздржала.

„Тата, ја не . . . тата, ја се слажем с вама . . . Не ћу . . . не ћу се удати за Владимира Александровића.

— Истина? — зачуди се ђенерал. — То је врло лепо. Држим да си увидила, да ти отац има право“.

Ђенералу сад срце на мери, ма да је знао, да све то није могло тако доћи без бароничина савета. Бадава, жене су у томе вештије, а особито бароница. Уме ти она наговорити, те испадне баш онако, како си хтео, мало се само насмеши, макне оком и ствар готова.

„Верујмени дете моје — рече ђенерал и поглади ћерку по глави — да је тако и боље. Капетан није твоја прилика.“

Јелена као да је пристала, бар тако изгледа, до душе још је жалостна, али се не противи оцу, с тога он и није проговорио због телетине. За тим је припалио цигару, пружио се на диван, па је пуштао димове и смешкао се. Са осмехом је и заспао.

У девет сати устао је ђенерал, сишао је доле да потражи ћер. Нашао је на балкону.

„Јелена — викне он — доба је . . . Но у тај мах застане и погледа је сав у чуду. — Та ти се писи још обукла?“

Јелена је стојела на балкону у свакидашњој хаљини.

„Нисам тата.

— Та имаш ли ти памети? Зар ће то бити лепо, да ме чекају, хајд одлази па се обуци.

— Ја не ћу ићи.

— Куда не ћеш ићи?

— Бароници.“

Ђенерала обли румен.

„А за што не ћеш?“

Јелена обори очи.

„Право да кажем тата . . . Тамо је Владимир Александровић.

— Гвоздев? Он код баронице?

— Да он.

— А откуд он код ње?“

Јелена погледа оца зачуђено.

„Па она га познаје. Одлази он тамо чешће.

— Познаје? Одлази? То не може бити. Па како да она мени никад ни речи не проговори о томе“.

— То не знам.

— Чудно!“

Ђенералове мамузе звекнуше као никад до сад.

„Хм . . . Одлази, а она ни речи. Шта врага ради он код ње, то бих волео знати. Не, не, ти капетани, то . . . . то су, да их враг однесе.“

Ђенерал стане пред ћер и запита је: „Ја управо не схваћам. Но ти ћеш ваљда знати, јесу ли одавна познати?“

Јелена обори очи.

Каже . . .

— Шта каже? Шта ког врага каже? Та тек је пет дана, како га је први пут видела код нас, а дотле се нису познавали, или . . . или су се тек само тако понашали, као да се не познају. Ах, до врага . .“

Ђенерал се удари по устима и радознало стане пред ћер.

„Јелена!

— Шта хоћеш тата?

— Чуј ме. Буди искрена. Је ли била бароница данас код тебе?

— Јесте.

— А је л' се разговарала с тобом о томе, та да, о њему . . . ?

— Јесте.

— **Тако! Но, па шта ти је говорила?“**

на тим изборима пропашће Солзберијева влада, — о том нема сумње, и Енглеска ће тада обновити везе и односе најискренијега пријатељства с великим француским народом и његовом републиком. После оваке изјаве једнога од најугледнијих вођа енглеске либерално-радикалне странке после Гледстона, дошле су на ред пријатељске манифестације за Француве у Шведској, а њима су претходиле оне у Данској придоласку француске флоте.

— Страна штампа непрестано коментарише посету цара немачког двору велико британском. Органи тројнога савеза труде се неуморно да докажу да је Енглеска ступила на страну поменутог савеза, што ће, како веле ускоро доказати и скорашњи састанак министра Капривија и Рудинија са Солсберијем. Талијанска „Газета Пријемонтска“ прва је донела ову вест, а „Три буна“ потврђује сад исту вест и додаје да ће и гроф Калноки учествовати у тој министарској конференцији у Лондону. Даље се говори, да ће цар немачки у пратњи канцелара Капривија посетити цара Фрању Јосифа у Бечу, септембра месеца.

Нити Ватикан нити талијанска радикална странка дају мира талијанској влади и тројном савезу. Извештаји из Рима тврде, да у Италији истом сад настаје озбиљна борба противу тројног савеза и владе, јер је радикална странка решила да отпочне живу радњу по целој земљи против савеза, и позвала на сложни рад све странке које народу добра желе, да га ослободе страшнога терета који му отуд долази.

— И у самој Немачкој као да почиње неки покрет против тројног савеза, или барем поводом њега. Због тога је у јакој социјалистичкој странци дошло до спора. Вође Бебел и Либкнехт одсудно су противни савезу једно за то, што је наперен противу републиканске Француске, а друго за то, што савез товари огромне војне терете на народ и изискује све нове и нове. Социјалиста Фолмар из Минхена изјаснио се у свом листу против Француске, која снива о освети и кокетује с Русијом, а за савез. Бебел му је на то поручио да ће морати дати одговора за своје понашање на партијској скупштини у Ерфурту, па тако исто и на збору странке у Берлину. Фолмар се још отима, али ће морати у брзо умукнути пред партиском дисциплином, или бити избачен из странке.

ДОПИСИ.

Ст. Бечеј. (Забавиља бирана без стечаја и сведоџаба.) На Иван-дан одржана је овде главна скупштина наше просветне задруге Српкиња, који дан треба да остане за свакога пријатеља школе, а особито за срп. нар. учитељство незаборављен.

Горе споменута задруга издржава већ четир године уз припомоћ политичне општине од 100 фор. српско забавиште. Ове године пак решила је срп. црк. школ. општина на исту цељ годишње 150 фор. давати. — При отварању овог забавишта, изабрала је, гореспоменута задруга за забавиљу, испитану учитељицу, коју је о свом трошку у пештанску правну школу за забавиље на годину дана послала — Иста забавиља после две године зафали, и пошто се на расписан стечај није ни једна испитана учитељица пријавила то задруга изабере за привремену забавиљу приправницу, из друге године срп. учитељске школе у Сомбору. — Но како ова хоће да се спреми и оспособи за забавиљу у Пешти то захвали, и поднесе оставку. — Сад наша „Просветна“ задруга хтеде да буде и „Добротворна“ те одма без стечаја са 12 гласова противу 8 изабере за забавиљу особу, која је само псалтир, данашњи III-ћи разред основне школе и то са најслабијим успехом свршила, и то без икаквих сведочаба само на основу молбенице, у којој се јада на своје сиромашно стање. Али да боме милостиве даровwhy веле: „та за бога господско је дете.“

Жалосно је, да је српска просветна задруга у Ст. Бечеју изгубила из вида у првом реду толики број свршени учитељица које су без места и којима би плата за сада од 360 фор. добро дошла. — А друго и најважније превидела је и налако узела васпитање и развијање ума српског подмладка. Јер ако је коме до тога стало, да дели милостињу „псалтирицама“ то нека изволе дотичне милостиве госпође турити руку у свој рођени џеп а не на туђ рачун, уштрб и грдну штету српског подмлатка. — Најлепше је пак то што те милостиве даровитељке из туђега џепа деле милостињу, јер осим једне немају остале своје деце у забавишту, па ваљда им је зато и српско забавиште тако за срце прирасло. — А зар те „даровитељке милостиње“ нису помишљале ни на ту могућност, да би обе општине могле на основу оваке несавесности потпору ускратити. Па где смо онда са српским забавиштем. — Стечај дакле милостиве госпође!

Не могу прећутати, да је у овој скупштини као перовођа и редован члан ове задруге присутан био овдашњи школски управитељ и срп. нар. учитељ г. Стеван Жекић, који ни једном речи није хтео или смео малу већину чланица упозорити, да је ово „просветна“ а не добротворна задруга.

Један родитељ.

Вести из места и са стране.

Манастирска слава, у Ковиљу свечанија него дојако, биће сад у суботу 13. јула, на св. Арханђела летњег. Припреме се чине толике, да ће то, по свој прилици испасти, како рекосмо, свечаније, него ли икад до сад. Живопис икопостаса је довршен, па и позлаћивање и мраморисање зидова и све украшавање цркве изнутра — те ће се сад најпре, по обреду црквеном црква преосветати и онда служба наставити. Али ће овог пута бити и још једна много значајнија прослава и то сутра дан на појутарје: на парастосу по обичају, учиниће се парочито свечани помен на новоукрашеном гробу бесамртнога архимандрита Јована Рајића и гроб му прелити. Приликом измењивања патоса црквеног, игуман Мирон Ђорђевић отворио је костурницу Рајићеву, прибрао све кости његове и сместио у ново сандуче гробницу поправио и сандуче у њој с костима Рајићевим положио; над костурницом том, која је баш у цркви манастирској, с леве стране ниже престола Богородичина — узидао је прекрасну плочу од гранита беличасто-сивастог, који смо описали у броју 95. листа нашег и запис на њој саопштили од речи до речи. Свечаност ће та дакле у манастиру Ковиљу без сумње знатно повећати овогодишњу славу манастирску; народа ће без сумње, као и до сад са свих страна поиздолазити; од неколико година амо одлазе на ту славу и многи од наше интелигенције — те се за то и надати можемо, да ће овом приликом на ту славу манастира Ковиља похитати још и више њих нег дојако чланова наше интелигенције, да се у што већем броју ода достојна част и слава пред светом бесамртном трудбенику, испоснику Јовану Рајићу. Том приликом делиће се по народу и за ту свечаност удешена споменица са сликама, а моћи ће се ту набавити и опширна историја манастира Ковиља са сликама, коју је написао садашњи игуман му Мирон Ђорђевић, и ових дана је света угледала. Дакле у Ковиљ на славу сад у суботу, 13. јулија, ком се год узможе — на свечани парастос и помен славному и неумрлому — архимандриту Јовану Рајићу!

Срби на изложби у Златном Прагу. У недељу је приспело засебним влаком око 150 Срба у Праг, да посете чешку изложбу. На жељезничкој станици дочекаше српске госте три градска већника и више чешких корпорација. Пред станицом је било неколико хиљада људи, који веселим усклицима дочекаше Србе. У име градског већа поздравио је Србе др. Подлипни као брећу и присташе једног језика као миле госте у словенском Златном Прагу. Изложба ова садања има особита значаја, јер је она стогодишња успомена на крунисање чешког краља. Пошто је још неколико говорника поздравило госте и особито нагласило у својим говорима свесловенску заједницу, одговорио је у име Срба архимандрит Дражић. Захваљујући се на свечаном и свесрдном дочеку увераваше оп, да дуси великих Словенских људи лебде над главама Чеха и Срба и напослетку је нагласио, да је будућност словенска. Изложба ова није само слава чешка него слава васколиког Словенства. После архимандрита Дражића говорио је песник Драгутин Илић, који рече, да чешки народ стоји на висини европске културе и да Словени, који су расејани по Европи претстављају моћну силу. По целом Златном Прагу примаху свугде Србе одушевљено, раздрагани народ је певао народне песме. Радујемо се од срца, што су Чеси тако лепо дочекали Србе, који су им од вајкада добри пријатељи, а шат дође време да то пријатељство између два народа словенска постане што чврће

Хрватско-католички фанатизам. Пишу нам из Подунавља: „Вољан сам да обелоданим обест једног Велико-Хрвата, који у свом шовинистичком раду а задахнут религиозним фанатизмом, незна шта ради у својој неограниченој мржњи према Србима. Славни делија није нико други, него баш сам главом илочки патер гвардијан. Његовог „јуначког“ дела се мора стидети сваки поштен Хрват. Човек, коме је баш и сам свети позив, да гаји и негује љубав и шири слогу међу браћом оп у заблуделости својој хоће да баци кост и да још већма распаљује мржњу и неслогу. А сад да вам испричам цео догађај. Сиромах патер који је по свој прилици целу ноћ пребдио у својој ћелијици, пође на католички Петров-дан у јутру онако сапан и уморан у Шаренград, своме брату у Христу, на црквену манастирску славу. Уз пут види где неколико људи у пољу на њиви раде. То беху браћа Срби и наш делија не буде лењ, него стаде одмах на њих лармати и викати, заповедајући им да иду одмах кући са свог посла, јер се данас несме радити, пошто је католички Петров-дан, а уз то надовеза, да је Илок и околица му хрватска, а не „влашка“ (?!) Сироти Срби нису се опирали ни најмање његовом пашинском понашању, већ скупе све своје траље и хајде кући Кад дођоше кући потуже се свом господару код кога су радили, како их је патер Гвардијан бесомучно напао, кући отерао и на пасије зубе изгрдио. Господар не буде лењ, оде одмах и притужи се кот. области, која одмах ствар извиди и изда наредбу, да дотични иду на свој посао и продуже свој рад. Разуме се по себи да је и полиција имала посла. Кад се у месту сазнало за ово обесно дело гвардијаново диже се у пароду врева и граја, и јунак не знам како би тога дана прошао да се нашао на лицу места. Срећа беше, што се кот. област умела у овом случају понашати онако, као што је требало. Елем патер гвардијане, јесте ли ви онај лажи пророк, који приповеда мир, љубав и слогу, а ствара раздор и неслогу и приређује скандалозне примере? Најпосле и не помисли патер шта је могао учинити онај невини народ у онај мах у свом праведном гњеву и шта би учинио и сам патер гвардијан, да је српски православни свештеник урадио то према католицима и „браћи Хрватом“. И најпосле држимо, да није нужно сејати раздор и неслогу међу становништвом кад се доселе у миру и љубави живело. На крају довикујемо још патру гвардијану, нека се окане манитих мисли и сна о велико-хрватском народу, нека се окане причања, да у Илоку, околини па и у целом Срему нема Срба. Има их има, па још колико, ту не помаже велико-хрватство ни „стеклиштво“, факта говоре.

Ко. Ја.

Торонталска жељезница. Као што је нашим читаоцима познато саграђена је између Вршца и Вел. Бечкерека жељезничка пруга. Та пруга је сад предана јавном обрту и већ прима терете за отправљање на разне станице, а тако исто и путнике, вољне да путују том пругом.

Кратке вести. У Бешци у Срему убио је јуче гром два човека. — У Будимпешти би хтели да граде још једну електричну железницу — У Нишу је један несретник убио свог рођеног оца и зета. — У Грчкој су отпочели општински избори. У Атини изабран је за градоначелника Трикуписов кандидат Молас. — У заливу скадарском пуцали су турски редовни војници на једну црногорску лађу. Црногорска влада искала је задовољштине од порте. — У Ердељу се пре кратког времена појавиле црне богиње, које постају све опасније. — Многе новине јављају, да у Русији влада у неким крајевима глад. — Код Манчестра се срушило једанаест железничких вагона са једног насипа. Мртвих је до сад нађено 11. — Београдска певачка дружина „Јакшић“ приређује забаву, чији је чист приход намењен подизању споменика Ђури Јакшићу. — За грофа Мих. Платера пронео се био сензацијони глас, да су га убили на железници. Сад се дознало да је жив. — За протеране руске Чивуте непрестано се купе добровољни прилози. — У Солноку је једног човека ујео бесан пас, те је у грозним мукама умрио. — Руска варош Алексина изгорела је ових дана. — У Цариграду хоће да оспују руску школу. На ту је цел скупљено већ у Русији око 30.000 рубаља.

Трговина.

Нови Сад, 9. јула. Довоз ране на овдашњу житну пијацу је по све слаб. Цене су како пшеници тако и осталом зрневљу остале сасвим старе и нема изгледа. да ће бити промене Продаја је такође за сад слаба. Данас бележимо ове цене: Пшеница 8 ф. 80—90 н., наполица 7 ф. 80 н., зоб 5 ф. 50—60 н., јечам 5 ф. до 5 ф. 10 н., кукуруз 5 ф. 50—60 н. Све од 100 килограма.

Са осталих пијаца:
Теоци 6—14 ф по ком.
Јагањци 5—12 фор. по пару.
Свињи дебели 38—40 ф.
Свињи млади 36—38 фор.
Маст 52 фор.
Сланина 52 фор.
Све од 100 килограма.

Време се изненада изменило. Окишало се а прилично је заладило. Небо се час мути, час опет ведри. Услед овако промењивог времена, слабији је и придолазак странаца у нашу варош.

*

Будимпешта, 8. јула. Шеница се данас слабо нудила, правац је много чврћи. И остало зрневље се слабо довозило, правац и цене остадоше непромењене. Продавала се пшеница потиска 10 ф. 20—50 н., пештанска 10 ф. до 10 ф. 15 н., нова раж 8 ф. 10—15 н., јечам нови 6 ф. 20 н., кукуруз 5 ф. 75 н.

Термини су пшеници за пролеће 9 ф. 24—30 н., пшеници за јесен 9 ф. 25—27 н., кукурузу за авг.-септ. 5 ф. 70 н., зоби за јесен 5 ф. 38 н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 9. јула.

Дукати — — — — — — — —	5·55
Наполеондори — — — — — —	9·32
Немачка марка — — — — — —	57.70
Лондон — — — — — — — —	117.50

Најновије вести.

— Из Будимпеште јављају: На интерпелацију посланика Витмана у ствари ограничења угарског извоза свиња у Немачку, одговорио је министар земљоделске гроф Бетлен да сточна зараза још није савладана у Угарској и да ће се с Немачком склопити нова ветеринарна конвенција, којом ће се извоз угарске стоке потпуно осигурати. (Сигурно ће се српска влада постарати, да се и извоз српске стоке потпуно осигура. Пр. ур.)

— Из Прага јављају: Гроф Хохенварт стигао је са неколико посланика једномишљеника да посети изложбу. На банкету, који су му Старочеси приредили изјавио је категорично, да ће издржати до краја на своме месту. Тиме је хтео да демантује гласове, да се Хохенвартов клуб растурио услед иступања јужних Славена и да ће гроф Хохенварт бити позван у горњи дом.

— Из Београда јављају: Као што је већ познато, кренуће се српски краљ Александар у среду на свој пут. Српска колонија у Турн Северину и румунске власти спремају се, да што свечаније поздраве младога краља.

— Из Париза јављају, да су коморске седнице прекинуте и комора ће се отворити 6. октобра т. г.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 9. јула у вече).

Будимпешта. У афери Угрон-Узелчевој држали су сведоци обе странке заједничку конференцију. Угронови сведоци гроф Толди и Рохонци изјавише, да се због говора држаног у сабору не може дати сатисфакција, јер су речи условно изговорене уз изјаву, ако су Узелчеве речи истините. Даље изјавише, да се неће упуштати у даље расправљање. У овом питању се слажу сви парламентарни кругови и изјава Угронових сведока базира на речима двадесеторице одличнијих посланика саборских.

Јелена побледе а не диже главе.

„До врага! А што ми не одговараш?

— Ја . . . не могу тата.

— Не можеш? Врло лепо . . . Сад разумем; она ти је сигурно нешто казала, што те је и нагнало, да пристанеш на мој савет, да не пођеш за тог . . . ђаво да га носи . . . је ли?

— Јесте тата. — Она је то једва протепала.

— Он . . . но, једном речи, увидела си, да је . . .

— Да.

— А откуд знаш да је код ње?

— Видела сам кад је одјахао.“

Ђенерал шкрипне зубима.

„Ах, враг да однесе! . . . Ал не . . . attandez . . . Ђенерал Бујсонов прво је ђенерал, који се неда вући за нос . . . Господа капетани још нису дорасли . . . Ти нећеш ићи? Да, да, врло лепо, но ја ћу да идем; враг да га однесе.

И ма да је вече хладно, ђенерал изиђе без огртача на вратаоца и упути се уском стазом у бароничину башту.

Кокетна бароница наместила се да не може лепше бити, ту су ти кинески лампијони, ту јапански лонци за цвеће. Било је то вече њих седморо код ње у гостима, но прво, што је упало ђенералу у очи, беше капетанска униформа и то баш тик уз саму бароницу.

Но бароница се одмах мило осменула, чим је спазила ђенерала, а капетан се повукао колико пристојност захтева, но ђенерал је то све добро мотрио.

Преко сваког обичаја, ђенерал се само учтиво поклонио домаћици, није пришао да пољуби меку ручицу, само је прогунђао из учтивости обични поздрав и неколико безначајних фраза, па је одмах пришао капетану.

„Господине! — проговори ђенерал тихо, али је онај могао добро разумети. — Ја сам пренаглио са мојим одговором. Ако се нисте предомислили, можете отићи до мога стана и довести Јелену овамо. До душе то се не подудара баш сасвим са кодексом реда, али бароница тако воли Јелену и . . . и биће јој мило, да вам честита . . .

Капетан прогунђа нешто у име одговора, но ђенерал и не слуша, него одмах приђе бароници. Она је долазила из друге собе.

„Мила баронице . . .

— Строги ђенерале.

— Ах, та ваљда не строг! Замислите само — и ђенерал стане пред домаћицу — ја сам попустио“ . . .

Бароници се усне развукоше, и указа се на њима осмех, данас по други пут, и ђенерала и опет подиђоше мрави.

„А сиромашни Јов?

— Но, тридесет хиљада мираза и не ће им се баш тако познавати немаштина“.

Бароница седне на диван и покаже ђенералу руком да и он седне.

„Ђенерале!

— Баронице!

— Ви сте добар отац . . . Или . . . или ужасан саревњивац“, ђенерал би хтео да се расрди, али не може

„Баронице, тако је то . . . Г. Фланкен-марш (марш с бока).

— То је ђенерале. А помислите само, како сте ви мени ту ствар објашњавали?

— Знам, знам баронице, но, знате најпосле, кад . . . једном речи . . .

— Разумем. И онда ђенерале?

— Онда ће бити без Фланкен-марша.

С руског Ја.

Народна просвета.

О националном начелу.

Написао Мита Мушицки, правник.)

Предавање, држано и примљено 10. (22.) маја т. г. на књижевном састанку Текелијиног завода у Будимпешти.

II.

Утицај националног начела.

(Види „Заставу“ бр. 98.)

Мислим да сам довољно разјаснио основ и постанак националном начелу, и доказао, који су елементи нужни за образовање једне народности, те сад могу прећи на други важан део ове теме, наиме: каквог утицаја има национално начело на културни и друштвено-политичан развитак друштва уопште и државе на посе.

Пре свега бацимо поглед на књижевност и уметност. Не може се порећи да књижевност и уметност не носе на себи национални карактер што више, данаске се баш сматра као један од најважнијих задатака, да кроз књижевност и уметност провејава дух народни, да буду огледало и верна слика народног мишљења, народног осећања, али тако се исто ни то не може порећи, да се у књижевним и уметничким делима поред свега тога не огледа и индивидуалност дотичног књижевника или уметника; његово индивидуално схваћање, мишљење и осећање мора избити на површину, па тек кроз то његово схваћање управо и познајемо народно схваћање управо и познајемо народно схваћање и мишљење; дух његов је огледало, које нам даје слику народног духа: какво огледало онаква и слика, мање или више верна оном, што има да представи.

Само у једном великом душевном делу задржава и чува народ своју тваралачку снагу, а то је језик. Језик је најјаснији излаз и највернији производ народног духа, Да богме да и многи изврсни индивидуи раде на језику, на развићу и усавршавању истога, но ипак је језик у главном дело опште народне снаге. Блунчли вели: „Талијанском језику је много допринео Данте, а немачком Лутер, но ни један ни други није свој језик пронашао, него га је црпао из богатог врела народног језика, на ком су пре њих милионима људи радили. Данте и Лутер су од својих матера много више у језику научили, него што су они помоћу свог сопственог рада истом придодали и унапредили га.“

Као што је познато народни језик није био увек уједно и књижевни језик. Тек од кад је почело национално начело терена освајати, од тог доба укоренило се убеђење, да се књижевност без народног језика не може ни замислити; народни језик је средство, помоћу којега тек може књижевност вршити своју узвишену мисију. Завести неки универзални књижевни језик значи дати привилегију изображења једној класи друштвеној, а остали огромни део друштва оставити у густој тами незнања и глупости.

Знамо, колико се морало труда, колико се борбе морало уложити против те струје, но национално начело је ипак победило, и данаске је књижевни језик народни језик.

Сличну појаву видимо и на пољу правног живота. Присталице природног права хтедоше прошлог столећа да начела истога прогласе за обавезна за све народе; но тај правац мораде подлећи противном правцу т. з. историјском правцу. Само идеја, мисао права је општа човечанска, заједничка свима народима, али спољна појава те мисли у извесном времену и у извесном народу увек је индивидуално различна према националном карактеру и свеколиким историјским претпоставкама.

Тек са победом новог правца могло је добити полета и обичајно право појединих народа; тада му тек почеше приписивати ону важност, коју заиста и заслужује; са победом те нове школе видимо, да и наш малени братски црногорски народ доби свој грађански законик, написан на основу темељног проучавања црногорских правних обичаја; наш знаменити правник др. Богишић знаде спојити и у склад довести живо народно право и традицију са принципима модерне правне науке, те даде Црној Гори такав законик, са којим се цео српски народ поносити може, и који на пољу модерног законодавства може за узор служити а и служи већ. Из тог се јасно види, како је дубоко схватио др. Богишић велику важност националног начела на пољу чисто правног живота.

А како стојимо са државном организацијом? Да ли се мора при овој осврта ти на национални карактер дотичнога народа?

Без сумње да мора, ако нисмо ради, да сами стављамо препреке развићу свога народа и државе.

Узмимо само за пр. представнички систем. Основна идеја, основна мисао истога система узета је од Енглеза; али примити енглески устав у свој потпуности, са свима његовим карактерним цртама, то би била највећа бесмислица, јер енглеском уставу је извор енглески народ, са чијом је националном природом везан и тесно скопчан, а сваки други народ, примајући само основну идеју тог система мора уважати неке промене према националном карактеру и особинама својима.

Шта значи не обзирати се на национални принцип при државној и управној организацији најбољи нам пример пружа Србија.

Кад се по ослобођену исте прешло к државној и управној организацији, организатори њени не узеше у обзир народне установе, не спроведоше организацију на народном основу, него је изведоше у сасвим противном духу и схватању: у корен засекоше кућну општину (задругу), сеоској општини оставише само сенку самоуправе а кнежевинску сасвим поништише, те тим потсекоше и крила народном развићу, народном напретку.

Српски народ, који се уживео био са тим својим установама, који је вековима одржао, које су му у најтежим временима биле једини извор, из кога је црпао народну снагу, те установе, помоћу којих је држао своју националну индивидуалност виде, да му сад одузимају а дају му нешто сасвим ново, непознато, непојмљиво.

Па шта видимо? Видимо, да српски народ за сво време те своје првобитне државне организације не осети праве благодати од самосталности државне, за коју се борио и крв проливао. Напротив виде, да баш они, од којих је с правом могао очекивати у напређење своје, виде, да ти људи сачињавају засебан свет са сасвим засебним интересима. На тај начин се створише у Србији два непријатељска табора: у једном беше народ, а у другом бирократија, и између њих отпоче борба. која је по неки пут врло озбиљан и опасан облик узимала. А свега тога не би било, да су при државној и управној организацији држали пред очима национални принцип.

Спенсер има потпуно право, кад вели: „Облици владе само онда имају вредности, кад се јављају као продукт националног карактера. И где-год постоји несугласица између народне природе и установа извесне нације, ту се увек опажа празнина, провала, која тој несугласици одговора.“

А сад да прегледамо чисто политичан значај националног начела.

Пошто сам напред разјаснио и разложио главне моменте народности, и показао, шта се управо има разумети под појмом народности, то мислим, да ћемо лако моћи схватити политично начело народности, које се у кратко у овом састоји: Народност је природна и културна основа политичком народу па потом и држави.

А сад да се запитамо, да-ли одговара тај политички принцип народности духу савремене науке; да-ли модерна наука санкционише горњи принцип, или га одбацује?

Модерна социјологија доказује, да је друштво у опште и држава на посе прави природни организам, који живи својим органским животом исто као и животињски и биљни организам.

„У животињском и биљном, као и у друштвеном организму сваки саставак живи својим сопственим животом: храни се, плоди се, и умире. Сваки од њих врши свој посао, старајући се једино о свом властитом одржању и усавршењу. Ако се тим његовим радом користи и целина органска, то бива у почетку само за то, што између рада свију тих састава једног органског бића влада извесна хармонија. На основу те хармоније и на основу симпатије, која се развија из ње, врши се између саставака једног органског бића органска подела рада, која је с једне стране неопходан услов за усавршавање организма, а с друге стране може послужити као тачно мирило за ступањ савршенства дотичног организма. Држава једна дакле моћи ће живити здравим и дугим животом и постићи своје органско савршенство само ако буде владала потпуна хармонија између потреба и жеља, живота и рада свију њезиних чланова, или другим речима, ако сви чланови њезини буду припадали једној и истој народности“ (др. М. Ђ. Миловановић.)

За доказ тому служи нам најбоље Француска и Турска. Онај ужасан пораз, што је претрпела Француска 1870.—1871. год. зацело би био Турску сатро, а Француску међутим видимо каквом је челичном снагом и дурашношћу могла да претури тај ужасан пораз, и какав огроман напредак чини поред свег тога како на културном тако исто и на економском пољу. Ја нећу да поричем, да се та појава има приписати великом ступњу културе француске, али без сумње стоји и то да се грађани француски нису осећали као синови једне народности, да је владала такова национална поцепаност као у Турској зацело да тај пораз или уопште не би могли, или би барем много теже могли претурити, и ко зна, не би-ли ју иста судбина подстигла као и Турску.

Позив на претплату.

Почетком овог месеца истиче претплата на „Заставу“ онима, који су платили само за другу четврт. Сад отварамо претплату на трећу четврт.

Ми смо се побринули, да поштовани читаоци нашега листа буду најтачније извештени о свима важним догађајима у свету, о догађајима у нашој отаџбини, као и у свима српским и словенским крајевима. Постарали смо се, да број сарадника увећамо и да што више извештаја добијамо о приликама и догађајима у овостраном српском народу.

Цена је „Застави“:

ЗА АУСТРО-УГАРСКУ:

На целу годину . . . . 14 фор. — н.
На по године . . . . . 7 фор. — н
На четврт године . . . 3 фор. 50 н.
На један месец . . . . 1 фор. 20 н.

ЗА СРБИЈУ:

На годину . . . . . 32 динара
На пола године . . . . . 16 динара
На четврт године . . . . . 8 динара

Овом приликом и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставе“ од петка, који су удешени за најшире кругове. Засебна претплата само на те бројеве износи 3 фор. годишње.

Сваки онај, који хоће да се зове радикал и у истини осећа радикалски, треба да имаде пред очима: да речи нису никада подигле ни једну странку па неће ни нашу; дела и опет дела треба ако хоћемо да победе наша начела. Ко није спреман на жртве, није и неможе да буде радикал, јер главно обележје радикализма јесте: да је спреман на све и да се неда ничим сломити. Од уста треба откидати па помагати ово народно гласило, да оно неостане само оно што данас јесте, већ да узмогне постепено усавршавати се и да постане народу српском права „Застава“, око које ће се он сав искупити, да снажно корача путем свога спасења. Који су сиромашни, нека се њих више удруже па држе ово народно гласило — и несме бити у Српству ни најмањег села у које оно неби залазило. Ми ћемо радикалну свест наших присталица у будуће оцењивати према том како се буду заузимали, да се „Застава“ у народу распрострe. Сваки онај, који већ држи „Заставу“, треба да јој прибави бар још једног претплатника — — па тако ћемо бити снажни да напредујемо. Странка, која застане и не напредује, та је већ унапред осуђена да изгине.

Држимо да ће ову нашу опомену наши начелни пријатељи озбиљно уважити и према том порадити, па у то име довикујемо им: на посао, браћо!

У Новом Саду, 4. јула 1891.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

ПРИПОСЛАНО.*)

Изјава.

У 72-гом броју једног новосадског листа изашла је изјава г. Лудевика Лафлера апотекара пуна дрзких изражаја, у којем напада гадним речима извештача „Заставиног“ и саму цењену „Заставу“ од пр. м. о. г. у броју 79-том и, вели, да је извештач „Заставин“ без икаквог повода злонамерно хтео у јавности лажну вест протурити, да је он (Лафлер) до сада трипута покушавао самоубиства.

Ја се са г. Лафлером не би никако упуштао у преписку, нити га сматрам за достојног, да му одговарам, пошто је довољно својим прљавштинама себе жигосао, те је с тога изгубио свако поштовање код овдашње публике, па ми не би ни потребно било, да се браним против таквог нападача.

Но како се пак г. Лафлер у својој манитости толико занео и разуздао те изабрао овим путем, да убеди јавно мнење о неистинитости вести донешене у горе реченом броју „Заставе“ и жигосати лажом и клеветником човека, који је у сваком погледу очувао свој лепи глас.

То му не могу никако остати на ту изјаву одговора дужан; него шта више ево и поново тврдим, да је дотична вест растурена по нашем месту, основана била и примам за ту вест сваку одговорност на себе.

Чудно ми је само да компетентна власт никакве кораке у тој ствари до сада предузела није ма да је за то довољно повода и узрока имала.

Но што није учињено — учиниће се. Са овим прекидам сваку даљу преписку с вами и надам се, да ћемо се тамо састати где треба.

Перлез, 29. јуна 1891.

Ђока Пиперски.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво „Заставе“ ни у ком погледу.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗ ТАМЕ ЖИВОТА

ПРИПОВЕТКЕ И ЦРТЕ

Ивана Иванића.

Садрже осам приповедака из затвора, емиграције, српских устанака и са села Има 4 штампана табака.

Цена 20 новч. Књижарима и растуривачима 25 проц. Поруџбине се шаљу издавачу: Мати Јовановићу, штампару у Београд.

Прво ц. к. прив. дунавско паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких лађа од 19. априла 1891.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: сваки дан у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Земун, Београд, Оршаву: сваки дан у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Рушчук, Браилу, Галац: средом, петком и недељом у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Будимпешту: сваки дан у 6 сати ујутру.

Нови Сад, 18. априла 1891

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На овдашњој српско-православној основној и вишој дјевојачкој школи потребни су један учитељ и једна учитељица, Учитељ за основну, а учитељица за вишу дјевојачку школу.

Плата је учитељу 700 фор., учитељици 600 ф., за стан и огрев свакоме по 200 фор. годишње; а послије сваких пет година службовања повишица од 50 фор. године. — У име путнога трошка добиће по 30 фор.

Учитељица која је слушала вишу педагогију има првенство и годишње 100 фор плаће више.

Молитељи имају доказати: да су Срби православне вјере, и да су прописане науке свршили.

Молбенице са потребним документима нека се поднесу потписаном школском одбору најдаље до 10. августа о. г. по ст. к.

Сарајево, 6. јула 1891.

1—3 **Одбор српско-правосл. народне школе.**

Конкурс.

У Општини В. Градишкој срезу Рамском окр. пожаревачком која броји 3200 душа, упражњено је место варошког општинског лекара, плата је одређена 3000 динара год с правом наплате визите од лица која плаћају преко 15 дин. непосредне порезе годишње.

Ко од г. г. лекара жели ово место добити, има се с молбом пријавити овоопштинском суду до 15. августа т. год. и подпети своја сведочанства да је доктор целокупног лекарства

Првенство на ову службу имају Срби и Словени.

Од суда општине В. Градишке бр. 1575.

У В. Градишту 2. јула 1891. 1—3

СТЕЧАЈ.

Усљед оставке г. Александра Паланачког учитеља, расписује се овим стечај на овдашњој српској прав. вероисповедној мушкој школи за ниже разреде. Рок стечаја 6. (18.) август о. г. Плата је учитељска у готовом новцу 420 фор., 2 ланца ораће земље, ¼ ланца баште у пољу, на коју учитељ порез плаћа и стан у натури.

Дужност је изабраног учитеља за левом певницом у цркви појати и све уредбом прописане предмете у школи предавати. Ваљано инструиране молбенице имају се упутити на председништво школског одбора. Првенство имају они који су и из мађарског језика оспособљени.

Из седнице школског одбора држане у Срп. Итебеју 29. јуна (11. јула) 1891.

Ст. Мишковић, перовођа. 3—3 **Тоша Баић,** председник.

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

Кр. кот. суд у Илоку као стечајничка област даје онима на обће знање, да ће се на дан 27. јула 1891. а по потреби и следеће дане, сваки дан у 9 сати пре подне и 3 сата после подне на лицу места у дућану презадуженика Сигмунд и Морнар у Илоку на јавној дражби продавати покретнине презадуженика трговачке тврдке Сигмунд и Морнар процењене на 6793 ф. 18 н. а испод процењене вредности ће уручити најбољем нудиоцу али само за готов новац.

Кр. котарски као стечајни суд у Илоку, 11. јула 1891.

3 3 **Управитељ суда.**

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА 3—3

САВЕ ТУБИЋА

У ШИДУ

треба једног вештог млађег помоћника. Осим српског потребно је да зна немачки и мађарски говорити.

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА РАДЊА

ВЕЛИМИРА РАДАКА

У МИТРОВИЦИ

потребује једног шегрта који може одма у радњу ступити. 2—3

КОД ПРИВИЛЕГОВАНЕ НАРОДНЕ БАНКЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

упражњено је место једног вишег чиновника за српску и немачку кореспонденцију.

Плата је од 2500 до 3500 динара годишње.

Они, који би ово место желели заузети, ваља поред савршеног знања српског и немачког језика, да су вични и трговачкој кореспонденцији.

По уредби о чиновницима Народне Банке дужан је сваки, који за чиновника буде изабран, да положи испит из ових предмета: двојног књиговодства, текућих рачуна (по прогресивној, ретроградној и степепитој системи), трговачког рачунања (интересних рачуна у опште, есконтних рачуна, срачунавање ефеката, девиза и арбитраже), трговачког и меничног законика, банкарства и контоарских послова.

По уредби о пензионом фонду банчиних чиновника, сваки је банчин чиновник дужан улагати у пензиони фонд на име редовног улога 5% од плате.

Понуде ваља поднети управи Народне Банке најдаље до 20. јула (1. августа по рим.) о. г.

Бр. 6584. У Београду 1. јула 1891. 2-3 **УПРАВА НАРОДНЕ БАНКЕ.**

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.